

ท่ามื่อการสะกดนิ้วมื่อไทย

สัมพันธ์กับอักษรไทยอย่างไร?

รศ. ดร. อภิลักษณ์ ธรรมทวิชกุล

How are handshapes related to alphabet letters in Thai Fingerspelling?

Apiluck Tumtavitikul
Kasetart University
fhumalt@ku.ac.th

<http://pirun.ku.ac.th/~fhumalt>

คำถาม

ทำไมท่ามือนี่มือไทย
ไม่เห็นเหมือนตัวอักษรไทย?

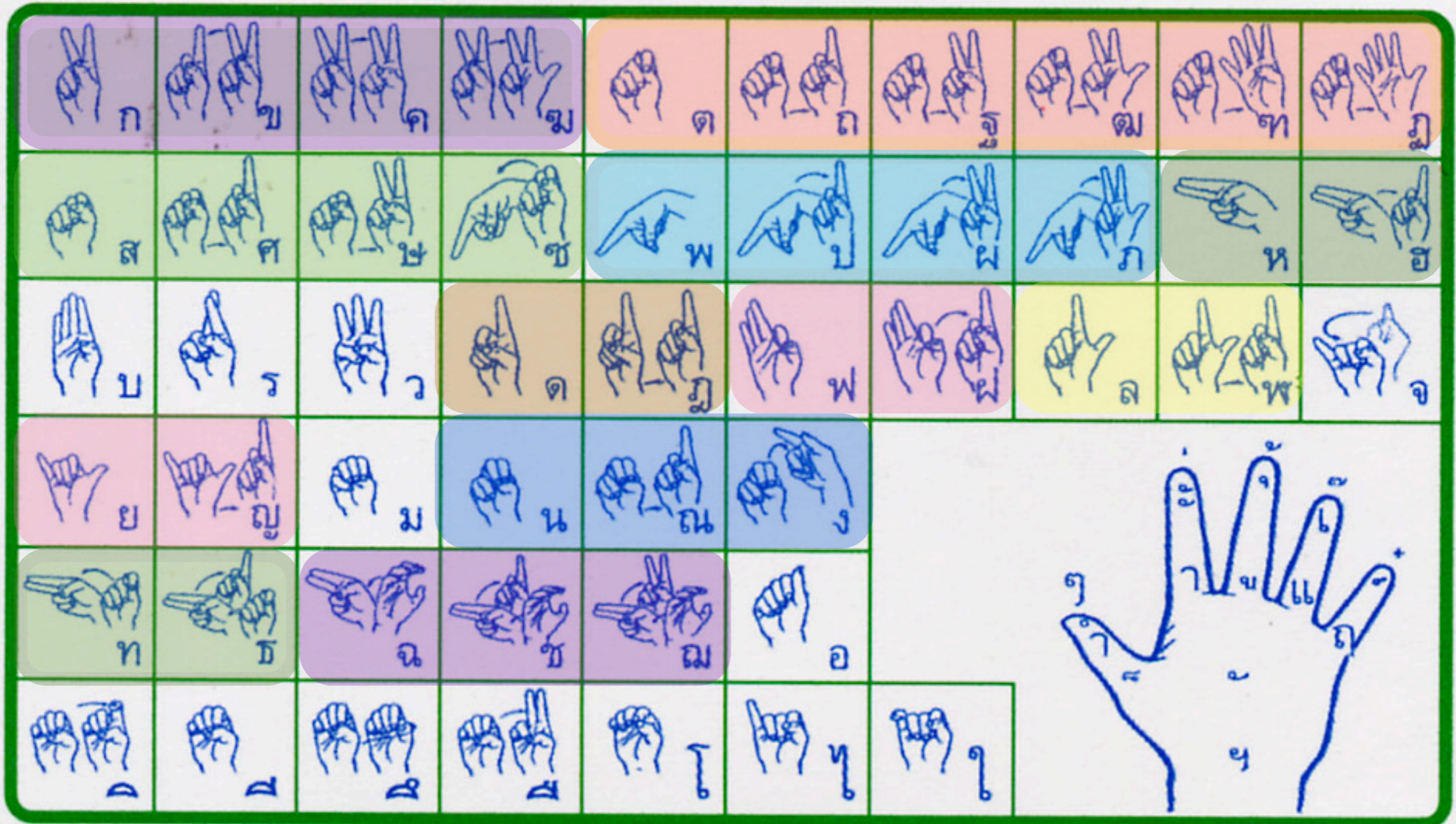
คุณสมบัติเด่นของภาษาที่มีวงจรสื่อสาร
ด้วยสายตาและการใช้มือซึ่งหลายครั้ง
อาจารย์รวมส่วนอื่นๆของใบหน้าและร่างกาย
ด้วยนั้นอยู่ที่การใช้ท่ามือที่มีรูปแบบมือ
คล้ายกับจุดเด่นทางกายภาพหรือรูป
ลักษณะของสิ่งที่อ้างอิง คือเป็นภาษาเน้น
รูปลักษณะ (iconicity)

แต่ในการสะกดนิ้วมือไทยนั้น
เราแทบจะมองไม่เห็นความ
คล้ายระหว่างรูปลักษณะของ
อักษรไทยกับทำมือสะกดนิ้ว
มือไทย

คำถาม

ทำไมเรามองไม่เห็นความคล้ายกัน
ของอักษรที่ถูกจัดเป็นกลุ่มที่มีท่ามือฐาน
เป็นท่ามือเดียวกัน เช่น กลุ่ม ก, ข, ค, ฃ
หรือกลุ่ม ส, ศ, ษ, ซ ยกเว้นอักษรบางคู่
ในบางกลุ่ม เช่น น ฌ, ผ พ, ฝ ฟ ?

แบบสะกดนิ้วมือไทย

ภาพที่ 1 : ทำมือสะกดนิ้วมือไทยของสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย ประดิษฐ์โดยคุณหญิงกมลลา ไกรฤกษ์ 2496

ทั้งนี้เป็นการระงับ
นิวมิอไทยไม่ได้ตั้งอยู่บน
ฐานของภาพลักษณ์เป็นหลัก

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างท่ามือการสะกดนิ้วมือกับอักษรไทยในมุมมองสัทศาสตร์
- เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างท่ามือสะกดนิ้วมือไทยกับอักษรไทย
- เพื่อประโยชน์ในการประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนการอ่านเขียนให้กับคนหูหนวกไทย

ความสัมพันธ์ระหว่าง ท่ามือสะกดนิ้วมือไทยและอักษรไทย

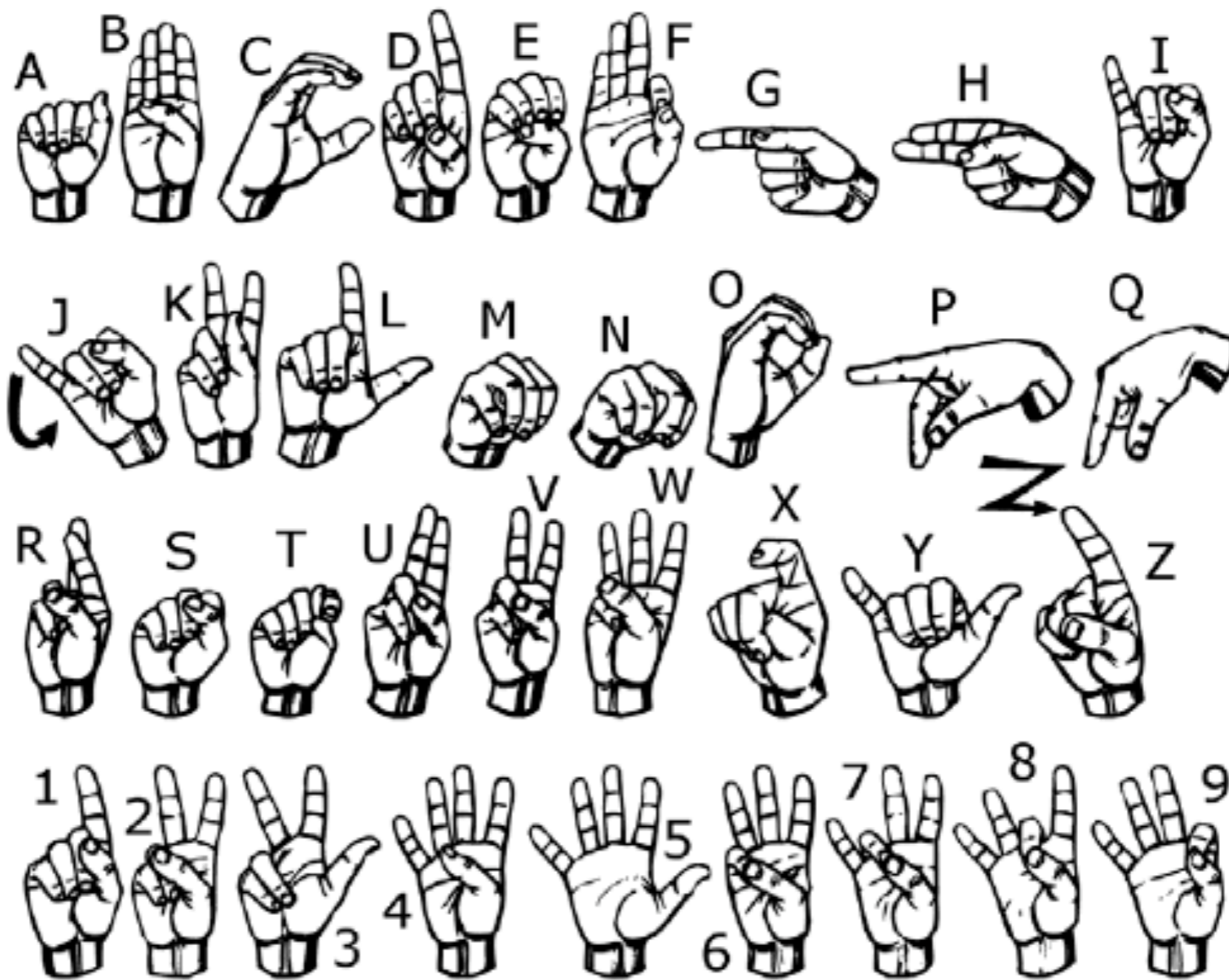
ท่ามือการสะกดนิ้วมือไทยประดิษฐ์โดย
คุณหญิงกมลลา ไกรฤกษ์ (2496)
ดัดแปลงจากท่ามือการสะกดนิ้วมือภาษามือ
อเมริกัน (American Sign Language (ASL))
ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของอักษรละติน(โรมัน)

ความคล้ายคลึงกันระหว่างรูปแบบมือ
ในภาษามืออเมริกันกับรูปแบบตัวอักษร
ในภาษาอังกฤษซึ่งเขียนด้วยอักษรโรมัน
นั้น ปราบกฏให้เห็นได้ค่อนข้างจะชัดเจน
ในระดับหนึ่ง

Koehler และ Swanson (1994) ศึกษา
นักศึกษาระดับอุดมศึกษาอเมริกันที่มีการ
ได้ยินปกติและไม่คุ้นเคยกับการสะกดนิ้วมือ
ภาษามืออเมริกัน จำนวน 45 คน พบว่า

นักศึกษา มากกว่า 50% สามารถบอกได้
ถูกต้องว่าทำมือสะกดนิ้วมือแต่ละท่านั้น
สอดคล้องกับอักษรตัวใดในภาษาอังกฤษถึง
42% ของตัวอักษรจำนวน 26 ตัว

และทำมือสะกดนิ้วมือทุกท่าจะมีค่าของ
ตัวอักษรที่สอดคล้องกันให้รับรู้ได้ในระดับ
ที่แตกต่างกัน โดยมีทำมือสะกดนิ้วมือ
65% ของตัวอักษรจำนวน 26 ตัวที่มีความ
คล้ายกับตัวเขียนในระดับปานกลางถึงมาก

ภาพที่ 2 : ท่ามือสะกดนิ้วมือภาษามืออเมริกัน(ASL)

<http://www.lifeprint.com/asl101/topics/wallpaper1.htm>

ในการถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมัน
ซึ่งเป็นอักษระที่ใช้เขียนภาษาอังกฤษนั้น
ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้กำหนด
หลักเกณฑ์การถอดอักษรโดยถ่ายเสียง
ไว้ดังนี้

อักษรไทย (พยัญชนะ)	อักษรโรมันที่เทียบเคียงเสียง	
	ในตำแหน่งต้นคำ	ในตำแหน่งท้ายคำ
ก	k	k
ข ข ค ค ฉ	kh	k
ง	ng	ng
จ ฉ ช ฉ	ch	t
ช (ทร)	s	t
ศ ษ ส	s	t
ญ	y	y
ฎ ฏ ฑ	d	t
ฏ ฑ	t	t
จ ฎ ฏ ฑ ฐ	th	t
ณ น	n	n
บ	b	p
ป	p	p
ผ พ ภ	ph	p
ฝ ฟ	f	p
ม	m	m
ย	y	-
ร	r	n
ล ฬ	l	n
ว	w	-
ห ฮ	h	-

ตารางที่ 1: เกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง (Thai Romanization) ของ

ราชบัณฑิตยสถาน 2542 (<http://www.royin.go.th/th/profile/index.php>)

การสะกดนิ้วมือไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ
สะกดนิ้วมือในภาษามืออเมริกัน โดยเน้น
ความสัมพันธ์ระหว่างอักษรไทยกับเสียงใน
ภาษาไทย ดังนี้

1. ใช้การเทียบเสียงอักษรไทยกับอักษรใน
ภาษาอังกฤษที่มีเสียงตรงกัน ตัวอย่าง เช่น
อักษร "ส" ออกเสียง [S] ตรงกับเสียง
ของอักษร "S" ในภาษาอังกฤษ

2. เชื่อมโยงอักษรไทยนั้นกับท่ามือสะกดนิ้ว
มือภาษามืออเมริกันที่ใช้กับอักษรภาษาอังกฤษ
อังกฤษที่มีเสียงสอดคล้องกัน เช่น

ท่ามือ ASL สำหรับอักษร "S" ใน
ภาษาอังกฤษได้นำมาใช้กับอักษร "ส" ใน
ภาษาไทย

3. อักษรไทยที่มีเสียงซ้ำกันจะถูกจัดเป็น
กลุ่มเดียวกัน โดยกำหนดท่ามือภาษามือ
อเมริกันที่เทียบได้กับอักษรไทยที่มีเสียง
สอดคล้องกันเป็นท่ามือฐาน เช่น

"ส, ศ, ษ, ซ" ซึ่งมีเสียง [s] ซ้ำกันในภาษา
ไทยถูกจัดเป็นกลุ่มเดียวกัน ในการสะกดนิ้ว
มือจะมีท่ามือ เป็นฐานร่วมกัน

4. เพิ่มการใช้ท่ามือประสม เช่นท่ามือ
จำนวนนับ 1, 2, ... หรืออักษรอื่น ประกอบ
เพื่อครอบคลุมความสัมพันธ์เชิงซ้อน ระหว่าง
อักษรไทยกับเสียงในภาษาไทยอย่างมีระบบ

"ศ" สะกดด้วย [S] + [1]

"ษ" สะกดด้วย [S] + [2]

และ "ซ" สะกดด้วย [S] + [P]

การจัดกลุ่มอักษรบนฐานเสียง

กลุ่มอักษรที่จัดบนฐานของการ
ออกเสียง จะมีท่ามือฐานร่วมกัน
ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

อักษรไทย	หน่วยเสียง ที่สอดคล้อง (IPA)	อักษรโรมันที่เทียบเคียง ตามเกณฑ์ของราชบัณฑิตยสถาน		ท่ามือสะกดนิ้วมือไทย จำแนกตามส่วนประกอบ ตามท่ามือ ASL
		ตามหน้าคำ	ตามหน้า ท้ายคำ	
ก	k	k	k	K
ข	k ^h	kh	k	K+1
ค	k ^h	kh	k	K+2
ฃ	k ^h	kh	k	K+3
ด	t	t	t	T
ต	t ^h	th	t	T+1
ด๓	t ^h	th	t	T+2
ด๒	t ^h	th	t	T+3
ฉ	t ^h	th, d	t	T+4
ฉ๓	t	t	t	T+5
ซ	s	s	t	S
ซ๓	s	s	t	S+1
ซ๒	s	s	t	S+2
ช	s	s	t	S+P
ฌ	p ^h	ph	p	P

ป	p	p	p	P+1
พ	p ^h	ph	p	P+2
ฝ	p ^h	ph	p	P+3
ห	h	h	-	H
ฮ	h	h	-	H+1

บ	b	b	p	B
ร	r	r	n	R
ว	w	w	w	W
ด	d	d	t	D
ฎ	d	d	t	D+1
ฬ	f	f	p	F
ฬ๓	f	f	p	F+1
ล	l	l	n	L
ฬ๒	l	l	n	L+1
จ	ʈ	ch	t	J*
ช	j	y	-	Y
ช๓	j	y	-	Y+1
ม	m	m	m	M

น	n	n	n	N
ณ	n	n	n	N+1
ง	ŋ	ng	ng	N+G
ท	t ^h	th	t	T+H
ฑ	t ^h	th	t	T+H+1
ฉ๑	ʈ ^h	ch	t	C+H
ช๑	ʈ ^h	ch	t	C+H+1
ฉ๒	ʈ ^h	ch	t	C+H+2

ตารางที่ 2: แสดงความสัมพันธ์ระหว่างท่ามือสะกดนิ้วมือ ไทยกับอักษรไทยโดยเชื่อมโยงกับท่ามือสะกดนิ้วมือภาษามืออเมริกันผ่านตารางถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบอัยเสียง (IPA = สัทอักษรสากลของสมาคมสัทศาสตร์นานาชาติ)

ลักษณะ การออกเสียง \nฐานกรณ์	ริมฝีปาก	พยางค์ กับริม ฝีปากล่าง	ปุ่มเหงือก	หลังปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
กักไม่ก้อง	p ป		t ต			k ก	? อ
กักไม่ก้องพ่นลม	p ^h พ ห		t ^h ท ต ช จ			k ^h ข ค ฉ	
กักก้อง	b บ		d ด				
กึ่งเสียดแทรกไม่ ก้อง				*tç จ			
กึ่งเสียดแทรกไม่ ก้องพ่นลม				tç ^h ช ฉ จ			
เสียดแทรกไม่ก้อง		f ฟ	s ส				h ห ย
นาสิก	m ม		n น			*ŋ ง	
ริว			r ร				
สองข้างลิ้น			l ล				
เปิด(กึ่งสระ)	w ว				*j ย		

ตารางที่ 3: แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอักษรไทยกับหน่วยเสียง โดยใช้สัทอักษรสากล (International Phonetic Alphabet (IPA)) (นักภาษาศาสตร์บางคนจะถอด "จ" และ "ฉ" เป็นเสียงกักเพดานแข็ง /t/ และ /tʰ/ ตามลำดับและในระบบที่ไม่ได้ใช้สัทอักษรสากล IPA อาจใช้ /dʒ/ แทนเสียงของ "จ" และ /j/ แทน "ย ญ")

ระบบการเขียนของไทยเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างตัวอักษรและหน่วยเสียง (grapheme to phoneme correlation) เป็นระบบที่ไม่โปร่งใสและไม่ชัดเจน (opaque)

จากตารางที่ 3 จะพบว่า หน่วยเสียง
จำนวนมากสามารถสัมพันธ์กับตัวอักษรได้
มากกว่าหนึ่งอักษร บางหน่วยเสียง
เช่น /t^h/ สามารถถอดเป็นอักษรได้ถึง 6
ตัว ได้แก่ " ท ธ ถ ฐ ฒ ฑ" และมีเพียง 8
หน่วยเสียง ได้แก่ /p, b, k, ʔ, tɕ, m, ŋ, w/
เท่านั้นที่สัมพันธ์กับอักษรเพียงตัวเดียว ใน
ลักษณะหนึ่งต่อหนึ่ง (แบบ 1-1)

ในการเรียนท่ามือการสะกดนิ้วมืออักษรไทย
ผู้เรียนต้องจดจำท่ามือสำหรับพยัญชนะ
ทั้งหมด 41 อักษรที่ใช้ท่ามือเดียว (และท่ามือ
2 มือสำหรับ "ฤ" เครื่องหมายวรรณยุกต์
สระ ฯลฯ อีกไม่น้อยกว่า 16 ท่ามือ ซึ่งไม่ได้
ยกมาศึกษาในที่นี้) โดยที่ผู้เรียนแทบจะมอง
ไม่เห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างท่ามือกับรูป
ลักษณะตัวเขียนไทย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างท่ามือการ
สะกดนิ้วมืออักษรไทยกับอักษรไทยในมุมมอง
สัทศาสตร์ จะช่วยให้ผู้สะกดนิ้วมือไทยสามารถ
มองเห็นภาพความเชื่อมโยงระหว่างท่ามือ
สะกดนิ้วมือไทยกับอักษรไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
ตามฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียง เช่น

กลุ่ม "ก ข ค ฃ"

แหล่งที่มา: สัทศาสตร์ 2549 ภาพที่ 3.6 หน้า 85

ผู้เรียนสามารถเข้าใจถึงที่มาของการจัดกลุ่ม
ตัวอักษรที่มีท่ามือฐานเดียวกัน เช่นกลุ่ม "ก ข
ค ฅ" ว่าเป็นกลุ่มที่แต่ละอักษรต่างใช้แทนเสียง
ที่มีฐานกรณ์ที่เพดานอ่อนเหมือนกัน เป็นต้น

หากผู้เรียนได้รับการเสริมการเรียนรู้ด้วยการฝึกออกเสียงตามฐานกรณ์ และลักษณะการออกเสียงด้วยแล้ว ความเชื่อมโยงระหว่างตัวอักษร กับท่ามือสะกดนิ้วมือ และหน่วยเสียงซึ่งเป็นหน่วยย่อยส่วนประกอบของคำในภาษาพูดซึ่งสะท้อนภาพในภาษาเขียนจะพัฒนาขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้ยินเสียงจริง

Puente et al (2006) ศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างท่ามือการสะกดนิ้วมือ ภาษามือและ
การอ่านหนังสือของคนหูหนวกชาวชิลีอายุต่ำ
กว่า 20 ปีจำนวน 26 คนที่ใช้ภาษามือชิลี
เป็นภาษาแม่ พบว่า

การสะกดนิ้วมือเป็นตัวเชื่อมที่ดีระหว่าง
ตัวเขียนสะกดคำและความหมายของคำ
ในภาษามือชิลี การสะกดนิ้วมือช่วย
เสริมการอ่านหนังสือของคนหูหนวกให้
สัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

Alvarado et al (2008) ศึกษาการสะกด
นิ้วมือของคนหูหนวกชาวชิลีอายุ 7-16 ปี
จำนวน 28 คน และคนได้ยินปกติในกลุ่มอายุ
เดียวกันจำนวน 15 คน พบว่า

การสะกดนิ้วมือช่วยเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตัวอักษรและการอ่านสะกดคำคล้ายกับการเรียนรู้หน่วยเสียงที่สัมพันธ์กับอักษรของคนได้ยินปกติ ซึ่งมีผลต่อการอ่านสะกดคำของคนหูหนวกไม่ว่าจะอ่านโดยการออกเสียงหรือไม่ออกเสียง

ทั้ง Puente et al และ Alvarado et al ต่าง
ได้เห็นว่าภาษาเขียนสเปนซึ่งสะท้อนภาษาพูด
ภาษาสเปนที่ชาวชิลีใช้นั้น เป็นระบบที่โปร่งใส
ชัดเจน (transparent)

คือความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและ
หน่วยเสียงค่อนข้างจะเป็นปกติไม่ซับซ้อน
โดยมีลักษณะความสัมพันธ์แบบหนึ่งอักษร
ต่อหนึ่งหน่วยเสียง (แบบ 1-1) สำหรับอักษร
27 ตัวจากอักษรทั้งหมด 29 ตัว

ทั้ง Puente et al และ Alvarado et al ต่าง
อภิปรายว่าการอ่านเขียนในระดับสูงที่สัมฤทธิ์
ผลนั้น จำเป็นต้องเกิดจากการเรียนรู้หน่วย
เสียงซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่เป็นส่วนประกอบของ
คำในภาษาพูดซึ่งสะท้อนภาพในภาษาเขียน

และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ในคนที่หนวก
สนิทหากได้มีการเสริมการเรียนรู้ที่ใช้ภาษา
มือเป็นสื่อการสอน การเสริมนี้ทำได้ใน
หลายรูปแบบ โดยเฉพาะด้วยการสะกดนิ้วมือ
และรวมถึงการเรียนรู้การออกเสียงด้วย

การสะกดนิ้วมือไทยน่าจะเป็นตัวเชื่อมที่ดี
ระหว่างตัวเขียนสะกดคำภาษาไทยและความ
หมายของคำในภาษามือไทยด้วยเช่นกัน

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในเรื่องการสะกดนิ้วมือไทย
คือความทับซ้อนของระบบตัวเขียนที่ไม่
โปร่งใส และการจัดกลุ่มท่ามือที่ใช้เสียงเป็น
เกณฑ์ หากได้นำศาสตร์เข้ามาช่วยในการ
เรียนการสอน น่าจะส่งผลให้เกิดการเสริมการ
อ่านหนังสือของคนหูหนวกไทยให้สัมฤทธิ์ผล
ได้มากยิ่งขึ้น

ศาสตร์ยังช่วยเสริมความเข้าใจให้กับผู้ใช้
ภาษามือไทยในการถอดอักษรระหว่างอักษร
ไทยกับอักษรในภาษาอังกฤษโดยการสะกดนิ้ว
มืออีกด้วย ซึ่งน่าจะส่งผลให้เกิดการเสริมการ
อ่านภาษาอังกฤษของคนหูหนวกไทยให้สัมฤทธิ์
ผลมากยิ่งขึ้นด้วย

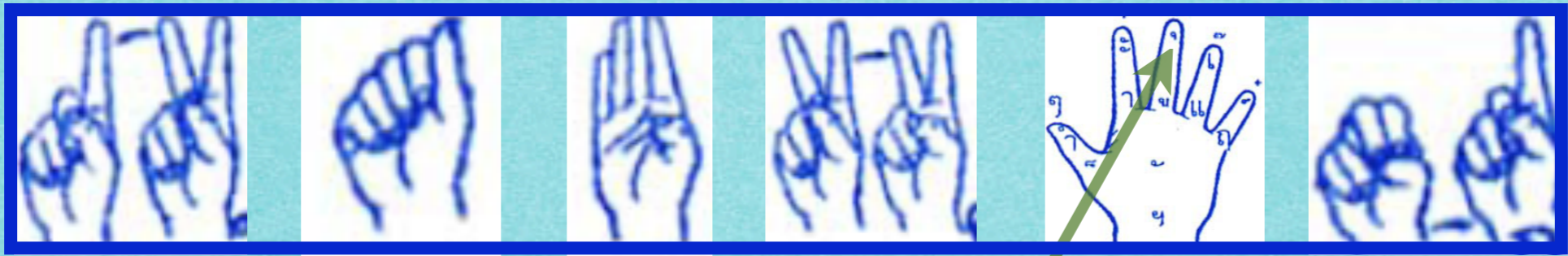
จึงเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาในรายละเอียดว่า
การเชื่อมโยงระหว่างอักษรกับท่ามือสะกดนิ้ว
มือไทยผ่านสัทศาสตร์นั้นจะสามารถส่งผลใน
ทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเขียนภาษาไทย
ไทย และอาจรวมถึงการอ่านเขียนภาษาอังกฤษ
อังกฤษของคนหูหนวกไทยได้หรือไม่ และมาก
น้อยเพียงใด ต่อไป

บทสรุป

ทำมือสะกดนิ้วมือไทยไม่ได้สัมพันธ์กับ
อักษรไทยบนฐานของรูปลักษณะอักษร แต่
สัมพันธ์กันโดยมีระบบเสียงเป็นฐาน

บทสรุป

การเรียนรู้การสอนการสะกดนิ้วมือที่ทำความคุ้นเคยกับการเรียนรู้การออกเสียงและการเขียนอ่านภาษาไทยในรูปแบบการเรียนการสอนบูรณาการโดยใช้ภาษามือไทยเป็นสื่อ น่าจะส่งผลให้การอ่านเขียนภาษาไทยของคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

กรุณาส่งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมายัง

รศ. ดร. อภิลักษณ์ ธรรมทวิชกุล

email: fhumalt@ku.ac.th

<http://pirun.ku.ac.th>